

MASARYKOVA UNIVERZITA
UNIVERSITY OF
MASARYK JANA BRNO
UNIVERSITY

Politická geografie

zimní semestr 2009/2010

PedF, katedra geografie 1

MASARYKOVA UNIVERZITA www.muni.cz

Státní hranice

PedF, katedra geografie 2

MASARYKOVA UNIVERZITA www.muni.cz

Definice

- ☒ Státní hranice jsou smluvní linie v terénu, které oddělují území jednoho suverénního státu od území jiného suverénního státu nebo od území, které nepodléhá suverenitě žádného státu.
- ☒ Ve skutečnosti není linie, ale plocha ohraničující „prostor suverenity“ daného státu.
- ☒ Jde o místa přímého kontaktu specifických právních řádů jednotlivých států, které mohou být vzájemně konfliktní.

PedF, katedra geografie 3

Krátká historie

- ❑ Starověk a středověk: neexistovaly hraniční linie, ale (po)hraniční pásy (*terranullius*).
- ❑ Hraniční pásy byly zpravidla vylidněné a často měly i obrannou funkci
- ❑ Široké byly v neproduktivních oblastech, zužovaly se se vzrůstající hustotou zalidnění.
- ❑ Důsledek: státy nebyly ve vzájemném „fyzickém“ kontaktu.
- ❑ 1659 tzv. pyrenejská smlouva – první oficiální liniová hranice.

Politické hranice

- ❑ 4 fáze:
  - ❑ Alokace
  - ❑ Delimitace
  - ❑ Demarkace
  - ❑ Administrace

Delimitace

- ❑ Určení přesného průběhu hranic na mapách velkých měřítek.
- ❑ Většinou spojeno s terénním šetřením, ověřováním majetkových poměrů, dopravní dostupnosti apod.
- ❑ Časově náročná činnost, vždy s jistým zpožděním po alokaci hranic.
- ❑ Většinou prováděna smíšenými komisemi složenými ze zástupců sousedních států.

MASARYKOVA UNIVERZITA www.muni.cz

Demarkace

- ☒ Vyznačení hranic v terénu tak, aby byl jejich průběh snadno identifikovatelný.

PedF, katedra geografie 7

MASARYKOVA UNIVERZITA www.muni.cz

Administrace

- ☒ Údržba a pravidelná obnova hraničních znaků.
- ☒ Sledování přirozených změn hranice.
- ☒ Regulace hraničních vodních toků.

PedF, katedra geografie 8

MASARYKOVA UNIVERZITA www.muni.cz

Vytýčení hranic

- ☒ Hranice může být vedena libovolným způsobem, pokud se takto sousední státy dohodnou.
- ☒ Neexistuje žádné obecně přijímané pravidlo, které hranice jsou „spravedlivé“ a které „nespravedlivé“, neuplatňují se precedenty.

PedF, katedra geografie 9

Pár nepsaných pravidel...

- ☒ Nesplavné řeky: hranice vede ve středu toku (tzv. střednice / medianline).
- ☒ Splavné toky: hranice vede středem plavební oblasti toku (hloubnici/ thalweg -odtud se tento princip označuje jako **ThalwegDoctrine**).
- ☒ Pohoří: hranice vede po rozvodnici
- ☒ Jezera: hranice vede po ekvidistantě, platí ale zásada, že zdroje pohraničních jezer mají být využívány pohraničními státy rovnoměrně.

Pravidla

- ☒ Zpravidla je dohodnuto, že při přirozených a pozvolných změnách polohy vodního toku se mění i poloha hranice.
- ☒ V praxi to vede na neregulovaných vodních tocích k řadě drobných hraničních sporů.

Hranice v terénu

- ☒ Hraniční znaky
- ☒ Hraniční ploty
- ☒ Hraniční valy
- ☒ Hraniční zdi

Typologie hranic

- ☒ Hranice suchozemské.
- ☒ Hranice mořské.

- ☒ Hranice mezi dvěma státy.
- ☒ Hranice státu a otevřeného moře.
- ☒ Hranice státu a kosmického prostoru.

- ☒ Přírodní hranice (vedou po přirozené –v přírodě viditelné – linii).
- ☒ Umělé hranice (nemají tuto vazbu).

Přírodní hranice

- ☒ Vázány na překážku v terénu:
  - ☒ Pohoří
  - ☒ Řeka
  - ☒ Bažina
  - ☒ Poušť
  - ☒ Mořské pobřeží

- ☒ Primárně brání pohybu lidí, snadno lokalizovatelné, dříve vhodné k obraně.

Přírodní hranice

- ☒ Limitem použití principu byla znalost terénu – přírodní hranice např. nebyly použity při koloniálním dělení Afriky (kontinent nebyl v té době dobře zmapován).

- ☒ Působením přírodních sil se postupně mění.
- ☒ V praxi nemají přírodní překážky nikdy zcela liniový charakter, velký potenciál hraničních sporů.
- ☒ Problematické jsou také všechny umělé úpravy (např. říčních koryt).

Umělé hranice

- ☒ Jednoduché, často ale nepřírodně kříží průběh liniových fyzickogeografických prvků, obtížná obrana.
- ☒ Zvláštní typy umělých hranic:
  - ☒ Etnické
  - ☒ Historické
  - ☒ Astronomické hranice
  - ☒ Geometrické hranice

Specifické hraniční situace

- ☒ V některých případech má území států „nelogický“ nebo nevhodný tvar (výběžky, oddělené části).
- ☒ Pokud jsou některé části území těžko dostupné nebo zcela nedostupné, musí mít zvláštní právní režim: celní, měnový, specifická regulace pohybu obyvatel apod.
- ☒ Nejčastější „specifické hraniční situace“ jsou enklávy, exklávy a koridory.

Enkláva x exkláva

- ☒ Enkláva = cizí území na tom, které popisujeme. Území cizího státu na státním území.
- ☒ Exkláva = oddělená (nesouvisející) část území, které popisujeme.
- ☒ Proto také v některých případech jedno a totéž území může být podle „směru“ popisu enklávou i exklávou, v jiných případech jen enklávou nebo jen exklávou.

MASARYKOVA UNIVERZITA www.muni.cz

Územní koridory

- ☒ Koridory spojující, např. dvě části území – Shiligurský koridor v Indii.
- ☒ Území s dopravně důležitým přístavem nebo řekou – např. Caprivi Strip v Namibii, Letícia v Kolumbii.
- ☒ Koridory izolující (např. Vachánské údolí, Neum apod.).

PedF, katedra geografie 21
